

LATVIJAS VALSTS PREZIDENTS

Rīgā

2026. gada 30. janvārī

Nr. 32

Latvijas Republikas
Saeimas priekšsēdētājam
Daigai Mieriņai

Ļoti cienījamā Mieriņas kundze!

Saeima 2026. gada 22. janvārī pieņēma likumu “Grozījumi Izglītības likumā” (*likumprojekta Nr. 865/Lp14*) (turpmāk – Likums). Kā norādīts Saeimas tīmekļvietnē, Likuma mērķis ir precizēt izglītības formas un stiprināt iegūtās izglītības kvalitāti (sk. <https://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/35430-saeima-macibam-ir-janotiek-pamata-klatiene>).

Likuma 4. pants paredz grozīt Izglītības likuma 8. pantu, tostarp nosakot, ka vispārējās pamatizglītības pirmā posma izglītības programmu īsteno klātienē. Atbilstoši Likumā piedāvātajam regulējumam ģimenē vai tālmācībā šo izglītības programmu var īstenot tiem izglītojamiem, kuri ir saņēmuši pašvaldības izvērtējumu, ka vienu mācību gadu, pastāvot īpašiem apstākļiem (sociāliem, veselības, izglītības pieejamības vai citiem būtiskiem apstākļiem), izglītības programmas apguve tālmācībā vai ģimenē atbilst bērna labākajām interesēm.

Vienlaikus noteikts, ka vispārējās pamatizglītības pirmā posma izglītības programmu var īstenot tālmācībā arī tiem izglītojamiem, kuri pastāvīgi dzīvo ārzemēs un kuriem tādēļ nav pieejamas citas izglītības formas Latvijā vai kuri ir sasnieguši 18 gadu vecumu un līdz tam nav apguvuši vispārējās pamatizglītības pirmā posma izglītības programmu. Tāpat Likuma 9. pantā ir noteikts, ka grozījumi Izglītības likuma 8. pantā attiecībā uz vispārējās pamatizglītības pirmā posma izglītības programmas apguvi tālmācībā 1. klasē piemēro no 2026. gada 1. septembra.

Iepazīstoties ar Likuma tekstu, tā sagatavošanas materiāliem un iesniegumu par Likuma otrreizējo caurlūkošanu izskatīšanai veltītajā sanāksmē paustajiem viedokļiem, ir atzinīgi vērtējama likumdevēja izšķiršanās spert mērķtiecīgus soļus izglītības kvalitātes uzlabošanai. Pozitīvi vērtējama Izglītības likumā lietoto terminu precizēšana izglītības ieguves formu apzīmēšanai, mācību procesā iesaistīto pušu, arī vecāku, atbildības un sadarbības principu precizēšana, kā arī Ministru kabinetam dotais uzdevums noteikt skaidrākas un vienotas izglītības kvalitātes prasības tālmācībai. Tāpat atbalstāma likumdevēja iecere veicināt tādu izglītības ieguves formas izvēli, kas konkrētajā vecumposmā un situācijā vislabāk atbilst bērna interesēm.

Vienlaikus jāuzsver, ka tik būtiskas izmaiņas izglītības tiesiskajā regulējumā, kas tieši skar gan izglītojamos un viņu vecākus, gan pašvaldības un izglītības iestādes, ir ieviešamas ar īpašu rūpību, nodrošinot pietiekamu tiesisko skaidrību, paredzamību un saprātīgu laiku to īstenošanai, kas visām iesaistītajām pusēm ļauj pienācīgi sagatavoties. Jo īpaši jāuzsver, ka skolas gaitu uzsākšana ir bērna un ģimenes dzīvē nozīmīgs posms, kurā pieņemtajiem lēmumiem ir ilgtermiņa ietekme uz bērna izglītības ceļu un pieredzi un kurā būtiska nozīme ir stabilitātei, skaidram regulējumam un iespējai laikus pieņemt informētus lēmumus. Šo apsvērumu gaismā izceļami divi aspekti.

Pirmkārt, šobrīd Likums paredz, ka jaunais regulējums par vispārējās pamatizglītības pirmā posma izglītības programmas apguvi tālmācībā attiecībā uz bērniem, kuri plāno uzsākt mācības 1. klasē, ir piemērojams jau no šā gada 1. septembra. Tas nozīmē, ka Ministru kabineta un pašvaldību rīcībā ir ļoti īss

laiks, lai sagatavotos izmaiņu ieviešanai. Savukārt ģimenes, kurām jāpieņem lēmumi par bērnu skolas gaitu uzsākšanu, saskaras ar neziņu par to, kāda būs kārtība un kritēriji tālmācības un izglītības ģimenē pieejamībai. Tāpat jāņem vērā, ka vienlaikus ar Likumā paredzēto izmaiņu ieviešanu tiek īstenota izglītības finansēšanas modeļa maiņa, kas varētu radīt grūtības gan vecākiem, gan izglītības iestādēm laikus un informēti izprast jaunā regulējuma iespējamās sekas un pienācīgi tam sagatavoties.

Ņemot vērā, ka būtiski jaunā regulējuma elementi, tostarp pašvaldību izvērtējuma kārtība un kritēriji, vēl tiks noteikti Ministru kabineta noteikumos, rodas bažas, vai līdz šā gada 1. septembrim plānotās izmaiņas ir iespējams ieviest pilnā apjomā un pienācīgā kvalitātē. Nebūtu pieļaujams, ka regulējuma, kas vērsts uz izglītības kvalitātes stiprināšanu, nepietiekami sagatavota ieviešana apgrūtinātu bērna labāko interešu efektīvu nodrošināšanu. Tādēļ likumdevējam būtu jāapsver iespēja Likumā paredzēto izmaiņu piemērošanu uzsākt nevis 2026. gada 1. septembrī, bet vēlāk.

Vienlaikus jāuzsver, ka nebūtu lietderīgi pārskatīt Likumā noteikto termiņu Ministru kabineta noteikumu izdošanai par kārtību un kritērijiem, kādā pašvaldības izvērtē, vai tālmācība vai izglītība ģimenē atbilst bērna labākajām interesēm, kas šobrīd paredzēts līdz 2026. gada 15. maijam. Šo noteikumu savlaicīga izstrāde ir būtisks priekšnoteikums izmaiņu sekmīgai ieviešanai, jo laikus pieņemti Ministru kabineta noteikumi nodrošina tiesisko skaidrību un paredzamību ģimenēm, pašvaldībām un izglītības iestādēm un ļauj sagatavoties jaunās kārtības praktiskai piemērošanai. Tas ir īpaši nozīmīgi ģimenēm, kurām izņēmuma piemērošanai var būt nepieciešams iegūt izņēmumu pamatojošus dokumentus vai speciālistu atzinumus, kuru saņemšana praksē var prasīt zināmu laiku. Skaidrs regulējums ļautu ģimenēm plānot šos procesus bez sasteigtības un nenoteiktības.

Otrkārt, jāņem vērā, ka likumdevējs ir izšķīries jautājumu par iespēju īstenot izglītību ģimenē regulēt Izglītības likumā. Proti, Likumā ir noteikts, ka vispārējās pamatizglītības pirmā posma izglītības programmu var īstenot ģimenē tiem izglītojamiem, kuri ir saņēmuši pašvaldības izvērtējumu, ka vienu mācību

gadu, pastāvot īpašiem apstākļiem (sociāliem, veselības, izglītības pieejamības vai citiem būtiskiem apstākļiem), izglītības programmas apguve ģimenē atbilst bērna labākajām interesēm.

Tādējādi Likumā pēc būtības tiek paplašināts to apstākļu loks, kuriem iestājoties ir pieļaujama izglītības ieguve ģimenē, salīdzinot ar tiem apsvērumiem, kas ir norādīti pašreiz spēkā esošo Ministru kabineta 2022. gada 11. janvāra noteikumu Nr. 11 “Kārtība, kādā izglītojamie tiek uzņemti vispārējās izglītības programmās un atskaitīti no tām, kā arī obligātās prasības izglītojamo pārcelšanai nākamajā klasē” 12. punktā (izglītojamā veselības vai psiholoģiskais stāvoklis). Vienlaikus ar Likumu tiek noteikts, ka lēmumu par šīs izglītības ieguves formas pieļaujamību pieņems pašvaldība, nevis izglītības iestādes vadītājs, kā līdz šim. Ievērojot minēto, gatavojoties Likumā paredzēto izmaiņu ieviešanai, ir nepieciešams pārliecināties, ka, pastāvot tiem pašiem objektīvi pamatotajiem apstākļiem, lēmuma pieņemēja maiņa attiecībā uz iespējām īstenot izglītību ģimenē pati par sevi būtiski neietekmē šī izvērtējuma rezultātu. Savukārt ievērojot to, ka Likumā iekļautā jaunā Izglītības likuma 8. panta 2.² daļa un pašvaldības izvērtējums ir attiecināms gan uz izglītības programmas apguvi tālmācībā, gan ģimenē, taču pārejas periods Likuma 9. pantā tiek piedāvāts tikai attiecībā uz vispārējās pamatizglītības pirmā posma izglītības programmas apguvi tālmācībā, ir jāpārliecinās, ka līdzvērtīgs pārejas periods nav nepieciešams arī attiecībā uz pašvaldības izvērtējumu par izglītību ģimenē.

Līdztekus Likumā paredzēto izmaiņu piemērošanas uzsākšanas laikam likumdevējam būtu jāapsver iespēja uzdot Ministru kabinetam zināmu laiku pēc Likuma ieviešanas sniegt likumdevējam izvērtējumu par jaunā regulējuma ieviešanas rezultātiem praksē. Šāds izvērtējums ļautu objektīvi novērtēt, vai Likumā izveidotie mehānismi ir ļāvuši sasniegt izvirzītos mērķus bērna labāko interešu un izglītības kvalitātes nodrošināšanā, tostarp to, vai praksē nerodas nesamērīgs slogs ģimenēm. Vienlaikus šāda izvērtējuma ietvaros būtu iespējams izvērtēt arī regulējuma piemērošanas institucionālos un finanšu aspektus

pašvaldību līmenī, pārliecinoties, ka jaunā kārtība tiek īstenota vienveidīgi, kvalitatīvi un efektīvi.

Nemot vērā šajā vēstulē izteiktos apsvērumus un atbalstot nepieciešamību veicināt bērna labāko interešu nodrošināšanu un stiprināt izglītības kvalitāti, aicinu Saeimu vēlreiz izvērtēt 2026. gada 22. janvārī pieņemto likumu "Grozījumi Izglītības likumā", lai nodrošinātu Likumā paredzēto sistēmisko izmaiņu sekmīgu ieviešanu praksē.

Pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 71. pantu, prasū likuma "Grozījumi Izglītības likumā" (*likumprojekta Nr. 865/Lp14*) otrreizēju caurlūkošanu.

Cieņā

Valsts prezidents

 Edgars Rinkēvičs